

## INTERPELLATION TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen  
2025-04-25  
Besvaras senast  
2025-05-09

Till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

### **2024/25:633 Allmänna samlingslokaler i totalförsvarets beredskapsuppbyggnad**

Allmänna samlingslokaler är benämningen på en förordningsstyrd form av ideellt drivna fastigheter, med statligt stöd via myndigheten Boverket. Upplåtelse av dessa fastigheter till olika verksamheter anges således i en förordning, och förordningens bestämmelser är således förutsättningar för erhållande av det statliga stödet. För närvarande är tre ideellt uppbyggda riksorganisationer inbegripna i denna form för upplåtelse för olika allmännyttiga ändamål och erhåller statligt stöd. Det är Bygdegårdarnas riksförbund, Folkets Hus och Parker samt Våra Gårdar. Sammantaget omfattar fastighetsbeståndet genom dessa organisationer flera tusen fastigheter, spridda över hela landet. De är alla på olika sätt mycket väl lämpade för stöd till totalförsvaret och kan med smärre insatser bli mycket viktiga stödpunkter för olika totalförsvarsverksamheter, både vad avser civilt och militärt försvar.

Försvarsberedningen lyfte i sitt betänkande från våren 2024 frågan om utnyttjande av dessa allmänna samlingslokaler som resurser vid till exempel utrymningsverksamhet, världlandsstöd med mera.

Frågan om nyttjande har därefter lyfts även i utredningsbetänkandet *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig* (SOU 2024:65). Utredningen föreslår att kommuner genom särskilt lagstadgande i en ny lag ska åläggas att inrätta särskilda samlingsplatser, bland annat för sådana ändamål som Försvarsberedningen lyfte fram. Utredningen lade också fram förslag om att statliga ekonomiska resurser ska kunna komma i fråga för detta ändamål.

Förfogandelagen gör det möjligt att genom uttagning binda till exempel en allmän samlingslokal för ett behov som finns i totalförsvaret. Lagen med till denna fogade förordningar anger också hur behov ska kunna fördelas mellan det civila och det militära försvaret. Detta ska, enligt författningarna, vad gäller byggnader och mark ske genom att en behovsmyndighet anmäler behovet till länsstyrelsen i det län där byggnaden är belägen. I nuläget är inte en kommun en behovsmyndighet. Länsstyrelsen i Västmanland avvisade således under 2024 – utan prövning i sak – en framställan från Västerås stad om behov av uttagning av fastigheter, bland annat allmänna samlingslokaler.

Flera kommuner har under senare tid varit i kontakt med bland annat

bygdegårdar för att ingå avtal om nyttjande av en bygdegård vid kris och höjd beredskap. Stundom finns i sådana avtal punkter som kan avse både förhållanden vid höjd beredskap och kris i fredstid utan att det tydligt klargörs under vilka beredskapsförhållanden avtalet ska gälla. Även hemvärdnet lokalt och regionalt har visat intresse för att ingå olika typer av avtal med bygdegårdar som avser utnyttjande vid höjd beredskap och kris.

Flera olika frågor är således under utveckling och behandling både lokalt och på riksnivå vad gäller nyttjande av allmänna samlingslokaler vid höjd beredskap och kris i fredstid. Det är samtidigt tydligt att alla som är involverade i dessa frågor inte helt är på det klara med hur de formella förutsättningarna är gestaltade.

Många skäl talar för att ett mer samlat grepp behöver tas författningsmässigt vad gäller särskilda samlingsplatser och att kommuner kan bli behovsmyndigheter för uttagning. Det vore också önskvärt med en samlad bild och tydliggörande om det ekonomiska stödets omfattning samt stöd i hur avtal bör utformas för att ge rimliga formella riktlinjer för hur offentliga institutioner ska ingå avtal med företrädare för en lokal allmän samlingslokal om nyttjande vid höjd beredskap men även vid kris i fredstid.

Jag vill mot denna bakgrund fråga statsrådet Carl-Oskar Bohlin:

1. Är statsrådet beredd att överväga en mer samlad rättslig ordning för utnyttjande av allmänna samlingslokaler vid höjd beredskap och kris i fredstid, bland annat genom att göra kommuner till behovsmyndigheter enligt gällande regler om uttagning i fredstid?
2. Är statsrådet beredd att överväga en tydlig och säker form för ekonomiskt stöd till kommunerna för att de ska kunna bygga upp ändamålsenliga särskilda samlingsplatser i lokaler som bygger på nyttjande av allmänna samlingslokaler?
3. Är statsrådet beredd att verka för nationella riktlinjer för hur avtal bör utformas mellan en kommun och företrädare för en allmän samlingslokal om hur en sådan lokal ska kunna utnyttjas vid kris i fredstid?

.....

Mikael Larsson (C)

Överlämnas enligt uppdrag

Lena Lindbäck